

priročnik

FuFejK

RAZKRIVAMO DEZINFORMACIJE

priročnik

Fulfejk

RAZKRIVAMO DEZINFORMACIJE

Naslov: FulFejk, razkrivamo dezinformacije

Priročnik in igralne karte

Avtorji: Tjaša Jazbec, Žana Erznožnik, Meta Gantar, Nena Bibica

Pri razvoju vsebine so sodelovali še: Manca Šetinc Vernik,
Maja Drobne, Kristjan Nemac, Vid Sever, Lara Bandi

Oblikovanje in prelom: Katja Mijajlović in Jovana Đukić

Jezikovno pregledal: K&J Translations

Založnik: Kulturno izobraževalno društvo PiNA, Gortanov trg 15,
6000 Koper, Slovenija

Elektronska verzija. Priročnik in karte so brezplačne.

KAZALO

Resnica ali FulFejk: Kako v poplavi novic prepoznati resnico?	7
Karte na mizo: Razkrivamo dezinformacije	21
Interaktivna delavnica o kritičnem razmišljanju in prepoznavanju dezinformacij	41
Viri	43

RESNICA ALI FULFEJK:

Kako v poplavi novic prepoznati resnico?

MEDIJSKA PISMENOST

Medijska pismenost je sposobnost učinkovite uporabe medijev in razumevanja sporočil, ki jih prejemamo skozi različne medijske kanale. Vključuje veščine, znanja in vpogled, ki nam omogočajo varno, odgovorno in smiselno vključevanje v medijski prostor. Danes so mediji sestavni del našega vsakdanjega življenja – od novic, ki jih spremljamo po televiziji, do vsebin, ki jih zasledimo na družbenih omrežjih. Mediji niso omejeni zgolj na tradicionalne informacijske vire, kot so časopisi, televizija in radio. Obsegajo tudi širok spekter digitalnih vsebin, vključno z objavami na družbenih omrežjih, blogi, podkasti, videi in drugimi oblikami elektronskih ali vizualnih sporočil.

Medijska pismenost obsega več ključnih področij:

- ▶ **uporabo medijev**, ki vključuje uporabo različnih naprav, aplikacij in platform, s katerimi dostopamo do informacij in vsebin;
- ▶ **kritično mišljenje**, pri čemur se vprašamo, kdo je ustvaril vsebino, ki jo gledamo ali beremo, in kakšni so njegovi nameni;

- ▶ **ustvarjanje medijskih vsebin**, ki so resnične, uravnotežene in poštene. Z ustvarjanjem lahko postanemo aktivni udeleženci v medijskem prostoru, ne le pasivni potrošniki.

Medijska pismenost nam omogoča, da bolje razumemo, kako mediji oblikujejo naš pogled na svet. Ko postanemo medijsko pismeni, se naučimo kritično ocenjevati informacije, ki jih prejemamo, se zavestno odločamo, katere informacije bomo delili naprej, in se zanašamo na preverjene vire.

Medijska pismenost ne obsega zgolj tehničnih spretnosti pri uporabi medijev in ustvarjanju vsebin. Bistvena je tudi zmožnost kritičnega premisleka o informacijah in sporočilih, ki jih vidimo, slišimo ali beremo. Prav zato je kritično mišljenje osrednja sestavina medijske pismenosti, saj nam pomaga prepoznati zavajajoče informacije in razločevati med verodostojnimi ter neverodostojnimi viri.

KRITIČNO MIŠLJENJE

Kritično mišljenje pomeni, da ne verjamemo vsemu, kar slišimo ali preberemo, temveč informacije preverjamo, preden jih sprejmemo kot resnične. Gre za veščino, ki nam pomaga ločiti dejstva od laži ali manipulacij. V današnjem svetu, kjer smo vsakodnevno izpostavljeni ogromnim količinam podatkov in medijskih sporočil, je kritično mišljenje nepogrešljivo orodje za ohranjanje informacijske neodvisnosti.

Eden ključnih vidikov kritičnega mišljenja je **preverjanje virov informacij**. Ko naletimo na novico ali trditev, je pomembno, da se vprašamo: Kdo je avtor te vsebine? Kakšni so njegovi motivi? Ali poznamo celotno zgodbo? Kakšne besede je avtor uporabil in zakaj? Ali piše z določenega zornega kota? Preveriti moramo, ali je informacija objavljena na zaupanja vrednem spletnem mestu ali medijskem portalu in ali so navedeni viri verodostojni. Nezanesljivi ali pristranski viri lahko bistveno izkrivijo našo zaznavo resničnosti, zato je preverjanje virov ključno za oblikovanje natančne in zanesljive slike.

Naslednji korak v procesu kritičnega mišljenja je **analiza tehnik**, ki jih mediji uporabljajo za oblikovanje našega mnenja. Pogosto poskušajo pritegniti našo pozornost

s senzacionalističnimi naslovi ali slikami, ki vzbujajo močna čustva. Zato je pomembno, da smo pozorni na te manipulativne tehnike in se naučimo prepoznati, kdaj smo morda tarča zavajanja.

Ko se naučimo preverjati vire in prepoznati, kako mediji uporabljajo manipulativne tehnike, lahko začnemo razmišljati tudi o tem, kako nas medijske strategije včasih zavajajo in vodijo do napačnih zaključkov ali popačene slike sveta.

MEDIJSKA MANIPULACIJA

O medijski manipulaciji govorimo, ko mediji zavestno prilagodijo informacije, da vplivajo na naše razumevanje dogodkov ali ljudi. Pogosto uporabljajo različne tehnike, da bi pritegnili našo pozornost in nas usmerili v določeno razmišljanje. Nekatere izmed teh tehnik so:

- ▶ **Izbira besed:** Način, kako so informacije predstavljene, močno vpliva na to, kako jih razumemo. Na primer besede, kot sta »upornik« ali »terorist«, lahko oblikujejo popolnoma drugačno sliko o isti osebi.

- ▶ **Klikolovka (clickbait):** Mediji pogosto uporabljajo senzacionalistične naslove ali pretirane trditve, da bi nas prepričali, da kliknemo na članek. Naslov, kot je 'Kar se je zgodilo v Kopru, vas bo šokiralo!', pogosto prikazuje vsebino bolj dramatično, kot v resnici je. S tem, ko nas pritegnejo h kliku, pridobijo našo pozornost, ki jo nato 'prodajo' oglaševalcem. Več klikov namreč pomeni več prikazov oglasov, kar prinaša zaslužek za medije.
- ▶ **Pistranskost:** Mediji lahko poročajo na način, ki daje prednost eni strani. To lahko storijo tako, da izberejo določene zgodbe, ki bolj ustrezajo njihovim interesom, ali uporabijo vire, ki podpirajo samo en pogled. Pistranskost lahko zaznamo tudi v tonu, izbiri slik ali načinu predstavitve informacij.
- ▶ **Uporaba slik:** Slike imajo močan vpliv, saj hitro sprožijo čustva. Mediji lahko manipulirajo z izbiro določenih fotografij, ki povzročijo močne odzive, čeprav morda ne predstavljajo realnega stanja. To je še posebej očitno pri senzacionalističnih člankih, kjer se slike pogosto uporabljajo za poudarjanje drame.

Medijska manipulacija lahko močno vpliva na naše razumevanje sveta. Zavajajoči naslovi, pristranske zgodbe ali dramatične slike pogosto vodijo v napačne zaključke ali celo krepijo stereotype, kar lahko povzroči večje delitve v družbi in zmanjšuje zaupanje v medije. Poznamo tudi primere, ko so lažne novice vodile celo do izgrediv in nasilja.

KAKO PREPOZNATI MANIPULACIJO?

Kdo je ustvarjalec vsebine?

Kakšen je namen vsebine (informiranje, prepričevanje, prodaja)?

Kakšna čustva vzbuja vsebina in zakaj?

Analiza jezika

Razumevanje konteksta

Preverjanje virov

Primerjava z drugimi viri

Prepoznavanje logičnih zmot

Prepoznavanje vizualne manipulacije

Včasih pa je manipulacijo težko opaziti na prvi pogled. Če dvomimo v zanesljivost neke informacije, si lahko pomagamo z različnimi **digitalnimi orodji za preverjanje dejstev**, ki nam pomagajo ugotoviti, ali so novice in viri, ki jih beremo, resnično verodostojni.

Digitalna orodja za preverjanje informacij

V današnji poplavi informacij je ključno, da znamo preveriti, ali so novice, ki jih prejmemo, resnične. Pri tem si lahko pomagamo z uporabo digitalnih orodij za preverjanje informacij, ki olajšajo prepoznavanje lažnih novic in zavajajočih vsebin.

- ▶ **Dejstva:** Razkrinkavanje.si; Ne/Ja; Snopes; FactCheck.org; Politifact
- ▶ **Slike in videoposnetki:** Google Reverse Image Search; TinEye; InVid; WeVerify
- ▶ **Družbena omrežja:** Botometer; Hoaxy
- ▶ **Analiza spletnih strani:** NewsGuard; MediaBias/FactCheck

+3

Robot za analizo fotografij

STEREOTIPI V MEDIJH

V medijih se poleg manipulacije pogosto srečujemo tudi s **stereotipi** – poenostavljenimi predstavami o določenih skupinah ljudi, ki pogosto utrjujejo predsodke. Ti prikazi vplivajo na naše dojemanje in lahko pomembno prispevajo k diskriminaciji v družbi ter vodijo v neenakost. Pojavljanje in utrjevanje stereotipov v medijih namreč do določene mere oblikuje tudi javno mnenje in prepričanja posameznikov in posameznic.

Stereotipi so priročni, saj hitro podajo neko sliko o skupini, vendar vodijo do površnih in netočnih predstav. **Spolni stereotipi** so dober primer – ženske so pogosto prikazane kot čustvene in šibke, moški pa kot močni in neodvisni. Vzemimo za primer Disneyjeve princeske, ki so v starejših filmih pogosto predstavljene kot pasivne in odvisne od moškega junaka, ki jih reši. To utrjuje predstavo, da morajo biti ženske bolj pasivne in podrejene.

Kulturni stereotipi pogosto omejujejo določene etnične skupine na negativne lastnosti, medtem ko **stereotipi o starosti** starejše prikazujejo kot nesposobne, mlade pa kot nezrele. Prav tako so pogosti stereotipi o telesnem videzu, kjer mediji izpostavljajo določen ideal lepote in s tem ustvarjajo pritisk, da se ljudje prilagajajo tem standardom.

Stereotipne predstave niso le netočne, pač pa tudi krivične do posameznikov, ki pripadajo stereotipiziranim skupinam, in nas pogosto pripeljejo do napačnega razumevanja drugih, kar lahko močno vpliva na naš pogled na svet. Vpliv pa še dodatno okrepijo **algoritmi** in **filtrirni mehurčki**, ki nam na spletu prikazujejo le vsebine, ki potrjujejo naša prepričanja.

INFORMACIJSKI MEHURČKI

Ko govorimo o manipulaciji v medijih, je pomembno vedeti, kako velik vpliv imajo **algoritmi na družbenih omrežjih**. Ti algoritmi so zasnovani tako, da nam prikazujejo vsebine, ki jih imamo radi in ki nas zanimajo. Problem pa nastane, ko zaradi tega vedno znova vidimo stvari, ki potrjujejo naša prepričanja. To ustvarja t. i. **'informacijske mehurčke', kjer imamo občutek, da vemo vse, a v resnici vidimo samo en del resničnosti**. Informacijski mehurčki nastanejo, ker algoritmi izbirajo vsebine, ki so v skladu z našimi prejšnjimi iskanji, všečki in interesi.

To lahko povzroči še večjo razdeljenost, saj ljudje v svojih »mehurčkih« pogosto težko razmišljajo kritično in redko pridejo v stik z nasprotnimi informacijami. Na družbenih omrežjih je to še posebej očitno – tam se hitro širijo senzacionalne in čustveno nabite objave. Prav zaradi tega pogosto naletimo na lažne novice ali dezinformacije, ki nas še bolj prepričajo, da imamo prav.

Ko razumemo pomen filtrirnih mehurčkov, medijske manipulacije in stereotipov, se lahko vprašamo, kako naj bi novinarji delovali v skladu z etiko.

To nas pripelje do **moralnih vprašanj** v novinarstvu, kjer morajo novinarji pogosto iskati ravnovesje med **pravico ljudi do informacij** in **zasebnostjo posameznikov**.

MORALNE DILEME V NOVINARSTVU

Novinarji se pogosto soočajo z resnimi **moralnimi vprašanji**. Na primer, ali naj delijo informacije, ki so pomembne za javnost, tudi če s tem posegajo v zasebnost posameznika? Takšne situacije zahtevajo tehtanje med različnimi **etičnimi načeli** novinarstva, kot so **poštenost**, **nepristranskost** in **odgovornost**.

Novinarji imajo pomembno vlogo v družbi, saj delujejo kot neke vrste **nadzorniki oblasti** – skrbijo, da vlada in druge institucije delujejo pravilno. Toda z močjo pride tudi odgovornost – poročati morajo resnično, preveriti dejstva in ostati nepristranski. Pri svojem delu se morajo držati posebnih **novinarskih kodeksov**, ki določajo, kako ravnati v zahtevnih situacijah.

Ko govorimo o moralnih dilemah, ne moremo mimo problematike **lažnih novic** in **napačnih informacij**, ki so izredno razširjene. Zato je pomembno vedeti, kako jih prepoznati in se boriti proti njim.

SENZACIONALISTIČNE NOVICE IN DEZINFORMACIJE

V današnjem digitalnem svetu se pogosto srečujemo z **lažnimi novicami** in **napačnimi informacijami oziroma dezinformacijami**, ki so ustvarjene z namenom zavajanja in širjenja neresnic. Takšne vsebine so lahko zelo **nevarne**, saj nas lahko pripeljejo do **napačnih odločitev**, širijo **strah** in razdvajajo ljudi. Pogosto so oblikovane tako, da izkoriščajo naše **čustvene odzive**, kar poveča njihov vpliv in možnost, da jih bomo delili naprej, ne da bi preverili njihovo resničnost.

Senzacionalistične **novice** pogosto pritegnejo pozornost z **vpadljivimi naslovi**, polnimi pretiravanja ali šokantnih trditvev. Poleg tega uporabljajo **čustveno nabite slike** ali celo **napačne statistike**, da bi nas prepričale, da so resnične.

Njihov cilj je pritegniti našo pozornost, šokirati ali vznemiriti – s tem pa povečajo verjetnost, da bomo kliknili nanje ali jih delili naprej. V ozadju teh novic se včasih skriva želja po **zaslužku**, saj ustvarjalci s kliki pridobijo denar. Druge lažne novice pa so oblikovane z namenom **manipuliranja javnega mnenja** ali preprečevanja v določeno stališče.

Poleg lažnih novic se srečujemo tudi s trolanjem. **Troli** uporabljajo spletne platforme za namerno ustvarjanje konfliktov ali širjenje zavajajočih informacij. Njihov namen ni samo dezinformiranje, ampak pogosto tudi spodbujanje prepira in napetosti med ljudmi. Pogosto so za to uporabljeni boti ali lažni profili, ki še dodatno širijo zavajajoče informacije in prispevajo k razdvajanju občinstva.

Zato je pomembno, da se naučimo te vrste vsebin prepoznati. Ko naletimo na novico, ki je preveč senzacionalna ali močno čustvena, se moramo vprašati: **Zakaj je bila ta novica ustvarjena? Ali je njen namen resnično informirati, ali pa gre zgolj za poskus prepričevanja, šokiranja ali zaslužka s kliki?**

Lažne novice in napačne informacije nas vodijo do pomembne razprave o medijski svobodi in kako ta vpliva na poročanje po svetu. V nekaterih državah novinarji ne morejo poročati svobodno, kar še otežuje razlikovanje med resničnimi in lažnimi novicami.

SVOBODA MEDIJEV

Svoboda medijev pomeni, da novinarji lahko poročajo, ne da bi jih kdo ustavil ali kaznoval za to, kar napišejo. Vendar pa je v mnogih državah svoboda medijev omejena. Tam, kjer novinarji ne morejo svobodno poročati, je zelo težko dobiti zanesljive informacije. V državah, kjer je medijska svoboda kršena, se novinarji pogosto soočajo z grožnjami, nasiljem in celo zaporom.

Medijska svoboda je ključna za zagotavljanje natančnih in nepristranskih informacij. Tam, kjer je ta svoboda omejena, lahko mediji postanejo orodje propagande in manipulacije, kar še povečuje tveganje širjenja pristranskih ali celo napačnih informacij.

S svobodo medijev je povezana tudi tema o tem, kako **lastništvo nad mediji** vpliva na uredniške odločitve. Lastniki medijev imajo pogosto velik vpliv na to, katere zgodbe bodo objavljene in kakšen ton bo uporabljen pri poročanju.

LASTNIŠTVO NAD MEDIJI IN VLOGA SPONZORSTVA

Lastništvo medijev ima velik vpliv na to, katere zgodbe pridejo do nas in kako so predstavljene. Lastniki medijskih hiš pogosto močno vplivajo na uredniške odločitve, kar pomeni, da so določene novice lahko prikazane bolj pozitivno ali negativno, odvisno od njihovih interesov. Tako lahko novica o določeni temi izpade drugače, kot bi, če bi bila popolnoma neodvisna od lastniških vplivov.

Poleg lastnikov medijev imajo pomembno vlogo tudi **sponorji** in **oglaševalci**. Mediji zaslužijo z oglasi, kar pomeni, da imajo sponsorji precejšen vpliv na vsebino, ki jo vidimo. To se lahko pokaže v obliki **prikritih oglasov** ali **pristranskega poročanja**, ki ustreza interesom sponzorjev.

V zadnjem času pa so vedno bolj pomembni tudi **vplivneži**, ki prek svojih platform pogosto sodelujejo z blagovnimi znamkami in podjetji. Tudi oni lahko vplivajo na to, katere zgodbe in izdelki dosežejo občinstvo. Ker vplivniki pogosto služijo s **sponorstvi** in **plačanimi objavami**, se lahko zgodi, da promovirajo izdelke ali ideje, ki v resnici ustrezajo interesom njihovih sponzorjev, ne pa nujno našim. Zato je

pomembno, da smo tudi pri **vsebini vplivnežev** pozorni in razmislimo, ali gre za objektivno mnenje ali le za oglas.

ZAKLJUČEK

Medijska pismenost je večšina, ki je v današnjem svetu nepogrešljiva. Naučiti se uporabljati medije, kritično razmišljati, prepoznati manipulacije in preverjati informacije so ključni koraki, da lahko ostanemo informirani in se zaščitimo pred vplivi napačnih informacij. Z razumevanjem, kako delujejo mediji, postanemo bolj ozaveščeni uporabniki, ki se lahko zavestno odločamo o tem, v kaj bomo verjeli in kaj bomo delili.

KARTE NA MIZO:

Razkrivamo dezinformacije

Papež z mavrično zastavo

Vir: raskrinkavanje.rs

Uporabljeni viri
niso nujno v
slovenskem jeziku.

Po družbenih omrežjih so se širile različne fotografije voditelja katoliške cerkve papeža Frančiška, ovitega v mavrično zastavo, ki jo kot svoj simbol uporablja skupnost LGBTQ+.

Nekatere so fotografije razveselile, druge razjezile, tretji pa so v njih videli celo dokaz, da svetu skrivaj vlada skrivni »LGBTQ+ lobi«. Toda papež ni bil ovit v mavrično zastavo, fotografije pa so popolnoma lažne, ustvarjene z umetno inteligenco.

Na to nakazujejo podrobnosti, kot so neskladnost barvnih črt med levo in desno stranjo zastave, na eni od fotografij pa zastava na desni strani celo izgine. Papeževa koža med gubami je nenavadno gladka in svetleča.

Poleg tega lahko o fotografiji podvomimo že na podlagi kritičnega razmisleka, kako verjetno bi se to v resnici lahko zgodilo. Katoliška cerkev in papež namreč uradno nista naklonjena LGBTQ+ skupnosti. Če bi šlo za resničen dogodek, bi o njem skoraj zagotovo poročali tradicionalni novičarski mediji, ne le uporabniki družbenih omrežij.

Fotografija papeža z mavrično zastavo je lažna.

Otvoritev olimpijskih iger

Vir: admohub.eu

Del otvoritve olimpijskih iger 2024 je bila plesno glasbena točka, ki je izzvala jezo in užaljenost nekaterih vernikov in cerkvenih uradnikov.

Ti so podobo množice plesalcev v kostumih za mizo, z didžejko s krono na sredini in pevcem, oblečenim v starogrškega boga Dioniza, razumeli kot norčevanje iz slavne Da Vincijeve [slike](#) Zadnja Večerja in s tem iz njihove vere.

Umetniški vodja slovesnosti Thomas Jolly je pojasnil, da prizora ni ustvaril na podlagi Zadnje večerje, ampak na podlagi praznovanja olimpijskih bogov, kar nakazuje tudi pomanjkljivo oblečen bog vina in praznovanj Dioniz, ki ga na Da Vincijevi sliki ni.

Prizor tako spominja tudi na [sliko](#) nizozemskega slikarja Jana Harmensza van Biljerta z naslovom Praznik bogov.

Umetniške izdelke, kot so knjige, pesmi, glasba in predstave, je pogosto mogoče razumeti na različne načine, skozi zgodovino pa so umetniki skozi svoja dela večkrat namerno izzivali in kritizirali oblastnike in druge elite.

Majica Taylor Swift

Po družbenih omrežjih je več uporabnikov delilo **fotografije** pevke Taylor Swift z majico, na kateri je bil napis, ki namiguje na to, da nasprotuje ameriškemu politiku Donaldu Trumpu. Del objav je bila povezava na spletno trgovino, ki je take majice prodajala.

Toda Taylor ni pozirala s takšno majico, pač pa je bila fotografija digitalno spremenjena. Povratno iskanje slik (ki ga med drugim zastonj omogočata Google in aplikacija TinEye) je pokazalo, da je bil prirejen pevin **portret**, ki je nastal leta 2019 na gala prireditvi »Time 1000«. Taylor je na to noč nosila rožnato-rumeno obleko, njena ličila, frizura in okrasni trak v laseh pa so povsem enaki kot na digitalno preurejeni fotografiji.

Podjetniki pogosto poskušajo s pomočjo izbrabe podobe oziroma »blagovne znamke« priljubljene slavne osebe prodati več produktov, v tem primeru majic s političnim sporočilom. Poleg pevke Swift so za prodajo enake majice izkoriščali tudi podobo političark **Kamale Harris** in **Hillary Clinton**.

Simpsonovi niso vedeževalci

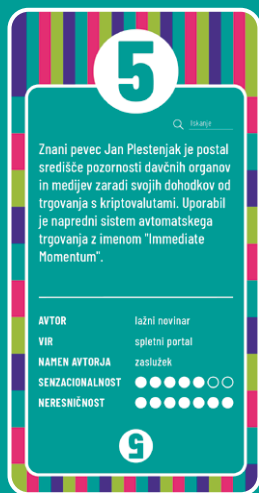

Serija Simpsonovi od leta 1989 prikazuje življenje izmišljenih prebivalcev mesta Springfield. Oboževalci serije trdijo, da je že večkrat napovedala dogodke v prihodnosti.

Slovenski spletni mediji so poročali, da so Simpsonovi napovedali covid-19 že leta 1993, kar so podkrepili z videoposnetki iz serije. Tudi uporabnik družbenega omrežja je leta 2020 trdil enako. Objavil je kolaž štirih fotografij iz serije. Na prvi voditelj poroča o covidu-19, na drugi bolan delavec s kašljem v škatlo prenese virus, ki na tretji in četrti fotografiji okuži prebivalce Springfielda.

S spletnim orodjem TinEye smo preverili izvor fotografij in ugotovili, da so objave lažne. Prva fotografija je bila obdelana, saj so ji dodali napis CORONA VIRUS, in je iz epizode iz leta 2010, preostale tri fotografije pa so iz epizode iz leta 1993. Tudi video, ki so ga uporabili slovenski mediji, je montaža posnetkov iz dveh epizod, v katerih so govorili o epidemiji virusov, a v nobeni niso navedli, da je to covid-19 in da je prišel iz Kitajske.

Jan Plestenjak in denarci

Vir: raskrinkavanje.rs

Na spletnem mestu 24ur.pro, ki poskuša posnemati novičarski portal 24ur.com, je neznani avtor, ki se je predstavljal kot novinar, trdil, da je slovenski pevec Jan Plestenjak »postal središče pozornosti davčnih organov in medijev zaradi svojih dohodkov od trgovanja s kriptovalutami«, pri čemer naj bi uporabljal sistem avtomatskega trgovanja na podlagi umetne inteligence Immediate Momentum.

Na nacionalnem odzivnem centru za kibernetno varnost SI-Cert so potrdili, da gre za investicijsko prevaro s kriptovalutami. [Opozorili](#) so, da goljufi v lažnih oglasih pogosto zlorabijo podobo znanih osebnosti in jim podtaknejo neresnične izjave, vizualno pa so lahko ti oglasi podobni znanim novičarskim spletnim portalom.

Tako predstavnica Jana Plestenjaka kot pri Pro Plus, ki izdaja portal 24ur.com, so potrdili, da gre za zlorabo podobe pevca in spletnega mesta.

Oglas je lažen, saj je bil ustvarjen za namerno zavajanje javnosti. Prav tako gre za prikrito oglaševanje, saj je oglas videti kot novinarsko besedilo.

Izvor bolezni Kate Middleton

Vir: admohub.eu

Valižanska princesa Kate Middleton je marca 2024 sporočila, da ima raka in prejema kemoterapijo. Dan kasneje je na družbenem omrežju X kanadski zdravnik trdil, da je Kate za rakom zbolela, ker se je leta 2021 cepila proti covidu-19.

Trditve so uporabniki družbenih omrežji razširili tudi v tujini. Večinoma je šlo za uporabnike, ki so že delili netočne vsebine, ki cepljenje brez preverljivih dokazov povezujejo s pojavom številnih bolezni.

Raziskave kažejo, mednarodne organizacije, namenjene preučevanju cepljenja in raka, pa trdijo, da ni dokazov, da cepiva proti covidu-19 povzročajo raka. Poleg tega so od cepljenja Kate proti covidu-19 minila tri leta, kar je premalo časa, da bi cepivo povzročilo to bolezen. Cepivo proti covidu-19 priporočajo tudi bolnikom z rakom, prav tako so koristi cepljenja večje od možnih tveganj. Kate raka ni dobila zaradi cepljenja proti covidu-19.

Drži pa, da je med leti 1990 in 2020 vse več ljudi, mlajših od 50 let, zbolelo za rakom. Zaradi napredka medicine danes odkrijejo več primerov, kot so jih včasih.

Zmontirani nogometni navijači

Vir: admohub.eu

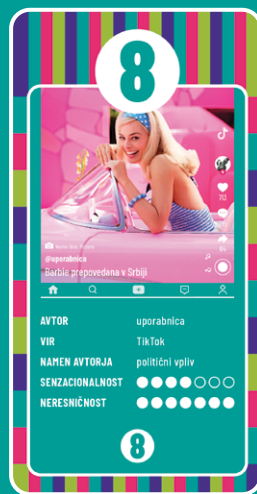

Po nogometni tekmi na svetovnem prvenstvu 2024 med Ukrajino in Romunijo so se po družbenih omrežjih širile trditve, fotografije in posnetki, ki so prikazovali, da romunski navijači vzklikajo k ruskemu predsedniku Putinu in nosijo transparente ter zastave v podporo Rusiji in z njo politično povezani Srbiji in to kljub temu, da Rusija že več let napada Ukrajino.

Toda po prenosu tekme v živo na njej ni bilo niti vzklikov Putinu niti spornih zastav in transparentov. Analiza je namreč pokazala, da je bil posnetkom z vzkliki Putinu zvok dodan naknadno, izrezali pa so ga iz drugega posnetka, starega dve leti, na katerem so ukrajinski navijači žalili Putina.

Na to, da je bil zvok romunskim navijačem dodan naknadno, nakazuje že dejstvo, da se navijači ne premikajo v ritmu z vzkliki. Tudi transparenti in zastave so bili na fotografije s tekme dodani s fotomontažo.

Barbiejin izmišljen zemljevid

Vir: razkrinkavanje.si

Film Barbie je premiero v Evropi doživel junija 2023. Na družbenih omrežjih so mesec kasneje trdili, da so film Barbie v Srbiji prepovedali. Razlog za to naj bi bila filmska scena, v kateri je viden napačen zemljevid balkanske regije. Na njem manjka Severna Makedonija, Grčija ima pomanjšano ozemlje, čez Srbijo pa je narisana rdeča črta.

Filmska hiša, ki je ustvarila Barbie, je zagotovila, da zemljevida, ki bi popačil meje na Balkanu, v filmu ni. V izvorniku je prikazan zemljevid v obliki otroške risbe in prikazuje namišljeno potovanje Barbie iz resničnega v čudežni svet, so pojasnili. To je razvidno tudi v uradnem napovedniku filma. Zemljevid balkanske regije je bil na fotografiji dodan naknadno.

Objava je lažna tudi zaradi izmišljenega angleškega naslova o prepovedi predvajanja v Srbiji. S spletnim iskanjem ugotovimo, da o tem ni poročal noben medij, razen anonimni uporabniki na družbenih omrežjih. Predvajanje filma Barbie so zaradi političnih razprtij sicer res prepovedali v Vietnamu prav zaradi originalne risbe zemljevida.

Dončičevo sporočilo

Vir: /

Na družbenih omrežjih se je razširila fotografija košarkarja Luke Dončiča, na kateri drži list papirja s palestinsko zastavo in napisom »Svoboda za Palestino«.

Toda natančnejši ogled grafike napisa z zastavo pokaže, da ta na delih, kjer je papir zaradi zmečkanosti osenčen, ni osenčena. Poleg tega so na zastavi napisi »stock«, značilni za vizualne vsebine, ki so namenjene prodaji za različne namene, na primer oglase.

Če bi Dončič v resnici protestiral za Palestino, bi verjetno sporočilo napisal sam ali pa plačal za neomejen dostop do grafike, s čimer bi lastniki pravic odstranili »stock« napise z grafike zastave.

Poleg tega je NBA na svojem uradnem spletnem mestu [objavila](#) skoraj popolnoma enako fotografijo, le da je na listu papirja številka 73. Ob fotografiji so sporočili, da je na eni od tekem s svojimi koši priigral 73 točk in s tem dosegel svoj osebni rekord, rekord svojega kluba in še četrto mesto v celotni zgodovini lige NBA.

Fotografija z napisom v podporo Palestini je bila predelana na način, da daje lažno sporočilo.

Kočevski tatovi niso nekaznovani

Vir: [razkrinkavanje.si](https://www.razkrinkavanje.si)

Političarka z več kot 4 tisoč sledilci je na družbenem omrežju X objavila zaslonski posnetek sporočila neimenovanega sledilca. Ta je trdil, da naj bi Romi v tamkajšnjih trgovinah brez posledic lahko pokradli za dva tisoč evrov blaga, saj naj bi vrednost ukradenega blaga trgovini povrnila zavarovalnica.

Direktorica slovenskega zavarovalnega združenja Maja Krumberger je pojasnila, da mora oškodovana trgovina o kraji nemudoma obvestiti policijo, saj bo policijski zapisnik potrebovala tudi zavarovalnica za presojo utemeljenosti škodnega zahtevka.

Na ljubljanski policijski upravi so pojasnili, da so od leta 2020 do avgusta 2024 v trgovinah na območju kočevske občine obravnavali 538 kaznivih dejanj zoper premoženje, od tega so jih 82 odstotkov že preiskali in osumljence kazensko ovadili. Podatkov, ki bi temeljili na verskih, kulturnih ali etničnih lastnostih tatov, ne vodijo.

Trditev, da lahko Romi v trgovinah na območju Kočevja brez posledic pokradejo za dva tisoč evrov blaga, saj trgovcem nastalo škodo povrne zavarovalnica, je lažna.

Albanska zastava v šoli

Vir: razkrinkavanje.si

Anonimni uporabnik, ki na družbenem omrežju X redno širi nestrpne vsebine, je objavil fotografijo štirih temnopoltih najstnikov, ki v rokah držijo albansko zastavo. Dodal je, da je to posledica »levičarske politike, ki se zdaj kaže v šoli v Kranju«.

Isto fotografijo in trditev je nato na družbenih omrežjih delilo mnogo uporabnikov, med drugim tudi politiki. Pod temi objavami se je nabralo več sovražnih in nestrpnih komentarjev, nekateri so celo pozivali k nasilju nad najstniki in oboroževanju.

Avtorica fotografije z uporabniškim imenom @arbenitashala_ je sicer že štiri leta prej na nekdanjem Twitterju objavila informacijo, da je to fotografijo posnela pred točno letom dni. Po pregledu njenih profilov na družbenih omrežjih fotografije nismo mogli povezati s Slovenijo in Kranjem, saj avtorica prihaja s Kosova in živi v ZDA.

Prav tako informacije, da bi fotografija nastala v šoli v Kranju, ni potrdila nobena od tamkajšnjih šol.

Objava je lažna, saj je fotografija nastala že pet let prej, njene avtorice pa ni mogoče povezati s Kranjem.

Učiteljice s hidžabi

Vir: raskrinkavanje.rs

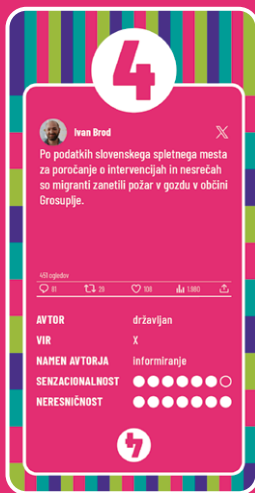
Uporabniki so po X-u delili fotografijo dveh žensk z naglavnimi rutami s pripisom: »Tako je videti usposabljanje učiteljic v Srbiji, ki bodo morale delati z otroki ilegalnih migrantov!«

V kotu fotografije je logotip srbske televizije Kopernikus. Analiza fotografije je pokazala, da gre za izsek iz tri leta stare **oddaje** o delavnici za učitelje, kjer so se pripravljali na prihod migrantskih otrok v šolo.

Čeprav je fotografija res izsek iz tovrstne delavnice, pa so jo uporabniki vzeli iz konteksta, češ da bodo morale biti učiteljice zaradi muslimanskih učencev pokrite. V resnici posnetek prikazuje del delavnice o pravoslavnih običajih, pri čemer sta se učiteljici pokrili med prikazom, kako se ženske pokrijejo za vstop v srbske pravoslavne cerkve.

Tamkajšnje ministrstvo za izobraževanje je zanikalo, da morajo učiteljice v šolah, ki jih obiskujejo otroci migrantov, nositi hidžab, in poudarilo, da vera in verski simboli niso bili nikoli prisotni v njihovih šolah.

Migranti niso zanetili požara

Vir: [razkrinkavanje.si](https://www.razkrinkavanje.si)

»Pod vasjo Polica v občini Grosuplje je gorelo v gozdu. Požar so zanetili migranti.« Tako je poročal sistem za poročanje o intervencijah in nesrečah (SPIN), ki deluje pod okriljem uprave za zaščito in reševanje (URSZR). V Sloveniji beležijo klice na pomoč za intervencije.

Ljubljanska policijska uprava je potrdila, da je res gorelo podrastje v gozdu. Da bi požar zanetili migranti, niso potrdili, v okolici požara takih oseb niso odkrili.

Javno objavljeno poročilo o dogodku ne bi smelo vsebovati podatkov o vzrokih oziroma morebitnih povzročiteljih, so priznali na URSZR in dejali, da bodo v prihodnosti bolj pozorni. Vzrok požara lahko v Sloveniji ugotavljata le policija in inšpektorat za varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami. Zapis na SPIN-u je lažna objava.

O požaru v Grosuplju, ki naj bi ga zanetili migranti, je poročal tudi slovenski novičarski portal. Kot vir informacij so navedli objavo na družbenem omrežju, ki jo je delil državljan, kar ni zanesljiv vir informacij. Informacije vedno preverimo pri uradnem viru.

Mladostniki: PIL na pomoč!

Vir: [razkrinkavanje.si](https://www.razkrinkavanje.si)

Revija za najstnike Pil je januarja 2020 objavila članek z naslovom »So ti všeč fantje ali punce?«. Slovenski novičarski portal je to označil za agresivno promocijo LGBTQ+ skupnosti.

Pil je znan po tem, da daje najstnikom, ki pišejo uredništvu, nasvete. Tudi v tem primeru so se odzvali pismu deklice, ki je bila zmedena glede svoje spolne usmerjenosti. Članek so objavili v rubriki, ki obravnava teme odraščanja.

Avtorica je pojasnila najstniška čustva in da se prijateljstvo hitro zamenja za ljubezen. V puberteti ugotavljamo, kdo smo, in če nam je kdaj všeč oseba istega spola, to še ne pomeni, da smo homoseksualni.

Urednica Pila je pojasnila, da so članek objavili z namenom čustvene podpore najstnikom, ki ne vedo, ali so jim bolj všeč fantje ali punce. Želeli so jih ozavestiti in izobraziti.

Novičarski portal je poročal manipulativno. Za vir je uporabil dejanski naslov prispevka revije Pil, a ga je predstavil na zavajajoč način.

Kazalec, usmerjen v nebo

Vir: [raskrinkavanje.rs](https://www.raskrinkavanje.rs)

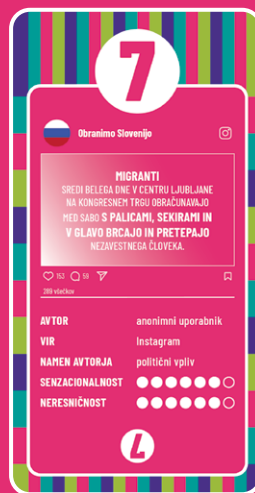

Več srbskih medijev je v skoraj enakem zapisu poročalo o tem, da je zunanji minister Bosne in Hercegovine med molitvijo v džamiji s prstom pokazal znak skrajne vojaške skupine Islamska država (ISIS). Ker je javno usmeril kazalec desne roke proti nebu, naj ne bi skrival želje, da bi rad Bosno in Hercegovino spremenil v ISIS. Kot dokaz so dodali fotografije iz džamije.

Iztegnjen kazalec na desni roki proti nebu v islamu po pojasnilu njihovih verskih voditeljev simbolizira vero v enega Boga. Kažejo ga pripadniki islamske vere, tudi na Balkanu. A ni ekstremističen znak. Ker pripadniki ISIS-a pripadajo islamski veri, tudi oni v znak verskega simbola usmerijo desni kazalec v nebo.

Ker so mediji fotografijo in verski znak z desnim kazalcem vzeli izven konteksta, gre za manipulacijo. S tem, ko vse muslimane oziroma pripadnike islamske vere enačimo z ekstremisti, širimo predsodke in stereotipe do te verske skupine. Širjenje je načrtno, če več medijev o tem objavi skoraj enak tekst in vsebino novice.

Star posnetek pretepa

Vir: [raskrinkavanje.si](https://www.raskrinkavanje.si)

Skupina anonimnežev, ki se »borijo za varno Slovenijo«, pri čemer so zlorabili vsaj enega migranta, je na svojem Instagramu objavila videoposnetek pretepa na Kongresnem trgu v centru Ljubljane. Eden izmed vpletenih je imel v rokah sekiro, drugi je ležal na tleh.

Avtorji so trdili, da so na posnetku migranti, ki sredi dne pretepajo nezavestnega človeka. Posnetek so uporabili za opravičilo svojega nasilništva, v komentarjih pa se je oglasilo mnogo jeznih in za svojo varnost prestrašenih državljanov.

Na ljubljanski policijski upravi so pojasnili, da v času objave niso prejeli prijave o takem dogodku, so pa povedali, da gre za posnetek spora med slovenskima državljanoma, ki se je na Kongresnem trgu zgodil leto prej.

Novinarska preiskava je [pokazala](#), da je ista skupina večkrat širila dezinformacije o migrantih, ki so jih delili tudi nekateri politiki in mediji. Čeprav se skupina anonimnežev predstavlja kot neodvisna, so novinarji našli več povezav z eno od političnih strank, ki prav tako širi nestrpnost do migrantov.

Številke splavale po vodi

8

V Sloveniji je bilo v zadnjih 70 letih opravljenih 700 tisoč splavov.

AVTOR: novinarka
VIR: novinarski portal
NAMEN AVTORJA: politični vpilj
SENZACIONALNOST: ●●●○○○
NERESNIČNOST: ●●●○○○

8

Vir: razkrinkavanje.si

V zadnjih 70 letih je bilo v Sloveniji opravljenih 700 tisoč splavov, je leta 2022 poročal novičarski medij. Kot vir trditve so uporabili podatke civilne iniciative Pohod za življenje, ki nasprotuje splavu. Vir njihovih podatkov ni znan.

Pravico do splava so v Jugoslaviji, del katere je bila Slovenija, uzakonili leta 1952. Ženske lahko splav opravijo na lastno željo do 10. tedna nosečnosti, kasneje mora umetno prekinitev nosečnosti odobriti komisija. Nacionalni inštitut za javno zdravje vodi podatke o opravljenih splavih v Sloveniji med letoma 1955 in 2020. V obdobju 65 let so opravili 615 tisoč dovoljenih splavov.

Na NIJZ so opozorili, da so podatki od leta 1955 do 1979 manj zanesljivi. Prav tako je število splavov leta 2015 lahko večje, kot je zabeleženo, saj dva zdravstvena izvajalca nista poročala o prekinitvah nosečnosti s tabletami.

Uradne institucije včasih nimajo vseh podatkov, ki bi jih potrebovali, da bi ocenili, ali trditev drži ali ne. Trditev o številu opravljenih splavov je neutemeljena.

Predsodki taksistov

9

Jure Podgeršek
Danes po pogrebu na Žalah smo za sorodnike preminulih naročili dva taksija pri taksi službi Metro. Taksija sta pristala, a zavrnila prevoz, saj da ne prevažajo migrantov.

AVTOR: državljani
VIR: Facebook
NAMEN AVTORJA: informiranje
SENZACIONALNOST: ●●○○○○
NERESNIČNOST: ●○○○○○

6

Vir: razkrinkavanje.si

Državljan je na Facebooku opozoril, da so po pogrebu dveh Sircev na pokopališče naročili dva taksija. Dodal je, da sta taksista prevoz zavrnila, ker ne prevažata migrantov, pred tem pa sta od njih zahtevala dokumente.

Potniki so bili sorodniki umrlih, ki so zaradi zavrnjenega prevoza zamudili prevoz na letališče in polet domov.

Pobral jih je šele tretji taksist, ki je od njih prav tako zahteval dokumente. Pojasnil je, da se taksisti bojijo prevažati tužce brez dokumentov, saj so zaradi tega v preteklosti že kazensko odgovarjali.

Policisti so potrdili, da taksisti ne smejo preverjati osebnih dokumentov, lahko pa so kaznovani, če ljudem brez dokumentov namerno pomagajo pri prestopu državne meje. »Če taksist ne ve, da je njegova stranka prebežnik, ne bo kaznovan,« so zagotovili.

Zagovornik načela enakosti je ugotovil, da je šlo za diskriminacijo, saj sta voznika prevoz »odklonila vnaprej, zaradi njihove barve kože, zaradi katere sta posplošeno sklepala, da so migranti, posledično pa, da bosta imela z njimi slabe izkušnje.«

Trditev drži.

Na zemlji ni 5 % Nezemljanov

1

Na Zemlji je 5 % nezemljanov

Nekatere statistične znanstvene ugotovitve razkrivajo, da ljudje, ki imajo Rh-negativno kri, morda sploh niso Zemljani. Taka ljudstva so denimo Tibetanci ali pa Armenci, ki so očitno prišla od nekod drugod.

AVTOR	novinarika
VIR	novičarski časopis
NAMEN AVTORJA	zaplutek
SENZACIONALNOST	●●●●○○
NERESNIČNOST	●●●●●●●●

1

Vir: raskrinkavanje.rs

V intervjuju za tedensko prilogo novičarskega časopisa je bioterapevt dejal, da nekatere statistične znanstvene ugotovitve kažejo, da Rh-negativna kri nakazuje več možnosti, da nekdo ni Zemljan.

Novinarka je intervjuju dala naslov »Na Zemlji je približno 5 % Nezemljanov«. To je mnogo bralcev pritegnilo, da so kliknili na to neverjetno novico. S kliki profitni mediji pridobivajo pozornost, ki jo lahko nato prodajo oglaševalcem, ki svoje oglase umeščajo poleg novinarskih člankov.

Primož Rožman z zavoda za transfuzijsko medicino je pojasnil, da je evolucijsko poreklo vseh krvnih skupin znanstveno dokazano. Oseba ima Rh-negativno kri, če na površini rdečih krvničk nima molekule RhD. Rh-negativna je približno petina svetovnega prebivalstva, kar je posledica izbrisa genskega zapisa za molekulo RhD pred več kot milijonom let, je dodal.

Za trditev, da Rh-negativna kri povečuje možnost, da nekdo ni Zemljan, v znanosti ni utemeljene podlage. Trditev po metodologiji Razkrinkavanja.si označujemo za psevdoznanost.

Prevara z zvočniki

2

B Big Bang Slovenija f

Pridobite zvočnik po posebni ceni za Marshallovo 60. obletnico. Samo za tri evre! Za več informacij kliknite spodnjo povezavo!

AVTOR prevarant

VIR Facebook

NAMEN AVTORJA zaplutek

SENZACIONALNOST ●●●●○○

NERESNIČNOST ●●●●●●●●

3

Vir: razkrinkavanje.si

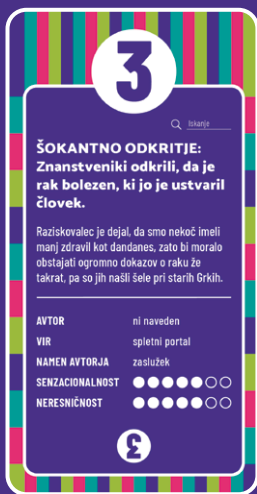
Domnevna facebook stran Big Bang Slovenija je na Facebooku objavila fotografijo prenosnih zvočnikov znamke Marshall in povezavo do spletne strani z anketo, ki ob 60. obletnici te blagovne znamke obljublja zvočnike za tri evre. Facebook stran je bila ustvarjena pod imenom WD Pakistan, le nekaj dni pred objavo ponudbe z zvočniki pa so ime spremenili v zdajšnjega.

Uradna facebook stran podjetja Big Bang Slovenija je bila ustvarjena več kot 10 let prej, s pozornim opazovanjem pa lahko ugotovimo, da ima lažna stran v napisu namesto črk a podoben znak α. Zvočniki, ki naj bi stali samo tri evre, v dejanski spletni trgovini Big Banga stanejo 409,99 evra.

Da je stran lažna, so potrdili tudi na nacionalnem odzivnem centru za kibernetno varnost. Uporabnika, ki klikne na anketo, na dnu čaka obrazec, s katerim se dejansko včlanijo v »klub zvestobe«, zaradi česar jim bodo storilci vsakih 14 dni z bančnega računa avtomatsko trgali 26 evrov.

Facebook objava s smešno poceni zvočniki je lažna. Če seliš predobro, da bi bilo res, potem verjetno ni res.

Je raka ustvaril človek?

Vir: razkrinkavanje.si

Spletni portal, ki ni vpisan v razvid medijev, a se predstavlja kot medij, je veliko klikov požel s člankom, ki ga je naslovil tako: »Šokantno odkritje: Znanstveniki odkrili, da je rak bolezen, ki jo je ustvaril človek.«

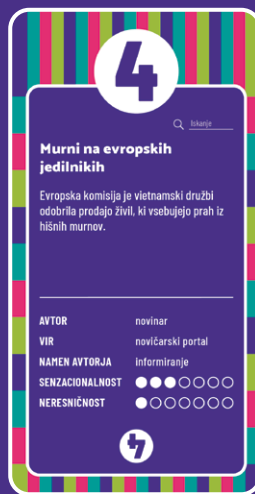
Pri tem se je skliceval na znanstveno študijo, v kateri so znanstveniki ugotavljali pojavnost raka v antični Grčiji in starem Egiptu. Ugotovili so, da so bila rakava obolenja takrat veliko redkejša kot danes, vendar ne tudi, da je raka ustvaril človek.

V odgovoru na [kritiko](#) študije so avtorji pojasnili, da v študiji ne trdijo, da je rak povsem človeško ustvarjena bolezen, ampak da redkost te bolezni v daljni preteklosti kaže, da k njeni pogostosti močno prispevajo človekovi posegi v okolje.

Na onkološkem inštitutu v Ljubljani so pojasnili, da »jasnega in zanesljivega razloga za nastanek raka (še) ne poznamo, pri večini rakov pa gre za sovpilv različnih dejavnikov, ki jim je posameznik izpostavljen skozi daljše obdobje«.

Trditev ne drži in je bila objavljena za privabljanje klikov.

Hišni murni na krožnikih

Vir: razkrinkavanje.si

Evropska komisija je januarja 2023 vietnamski družbi Cricket One dovolila, da na evropskem trgu prodaja živila, ki vsebujejo prah iz hišnih murnov. O tem je poročal tudi slovenski spletni novičarski portal. Kot vir informacije je uporabil zapis na blogu enega od slovenskih odvetnikov.

Cricket One je dokazal, da novo živilo ne ogroža zdravja ljudi. Komisija je pojasnila, da čeprav je prah iz hišnih murnov varen, lahko povzroči alergijske reakcije, predvsem pri tistih, ki so alergični na rake, pršice in nekatere mehkužce. Na Komisiji so ugotovili, da so žuželke lahko alternativni vir beljakovin.

Poročanje portala torej drži. A namesto, da se je portal skliceval na odvetnikov blog, bi bilo bolj ustrezno, da bi uporabil prvotni vir, to je uradno uredbo Evropske komisije. Naslov, da bodo murni »na jedilnikih širom Evropske unije«, ocenjujemo kot senzacionalen. Čeprav je prodaja opisanih izdelkov v Evropi dovoljena, pa njihova uporaba še ni razširjena, prav tako pa je odločitev posameznika, ali jih bo vključil v svojo prehrano ali ne.

Žaba ni znanilka herbicida

5

V prehranbenem izdelku z logotipom zelene žabe je prisoten herbicid, ki moške spremeni v ženske.

AVTOR: novinar
VIR: novinarski portal
NAMEN AVTORJA: informiranje
SENZACIONALNOST: ●●●●○○
NERESNIČNOST: ●●●●○○

5

Vir: admohub.eu

Določene embalaže sladkarij, kave ali sadja vsebujejo logotip zelene žabe, ki ga uporablja mednarodna organizacija Rainforest Alliance. Na Facebooku in v medijih so številni širili trditve, da izdelki s tem logotipom vsebujejo herbicid, imenovan atrazin. Če take izdelke uživajo moški, se spremenijo v ženske, so trdili.

Kot vir trditve so navedli študijo, ki je analizirala, kako atrazin vpliva na reproduktivni sistem žab. Avtor študije je pojasnil, da je dokazal, da je atrazin škodljiv za živa bitja. Ugotovil je, da slabo vpliva na razmnoževanje žab moškega spola, ne pa da spremeni njihov spol.

Atrazin kmetje uporabljajo za zatiranje enoletnih trav in širokolistnih plevelov. Evropska agencija za varnost hrane ga je prepovedala po letu 2007, a ga je mogoče še vedno zaslediti v podtalnici, saj je zelo obstojen.

Trditev ne drži, saj mednarodna organizacija Rainforest Alliance podeli logotip žabe tistim živilom, kjer med proizvodnjo ni bil uporabljen herbicid, proizvajalci pa skrbijo za deževni gozd, trajnostno trgovino in dobre delovne pogoje.

4000 korakov daljša življenje?

6

Prezgodnjo smrt lahko preprečimo že z opravljenimi 4000 koraki na dan.

AVTOR: novinarka
VIR: novinarski medij
NAMEN AVTORJA: informiranje
SENZACIONALNOST: ●●○○○○
NERESNIČNOST: ●●○○○○

6

Vir: razkrinkavanje.si

Več slovenskih medijev je poročalo, da lahko predčasno smrt iz kateregakoli razloga preprečimo s štiri tisoč koraki na dan. To so trdili na podlagi študije, ki je povzela več drugih že pred tem opravljenih študij, ki so poskušale povezati število korakov na dan in smrtnost.

Avtorji pregledne študije so opozorili, da optimalnega števila korakov, ki bi vplivali na zdravje, še nihče ni mogel določiti. Prav tako niso mogli izključiti dejavnikov, ki vplivajo na posameznikovo zdravje, denimo bolezni, življenjskega sloga in ekonomskega položaja posameznika.

Čeprav je hoja koristna za zdravje, pa na smrtnost vpliva tudi, kako se prehranjujemo, kdaj hodimo spat, kako stresno živimo, morda imamo tudi kakšno bolezen, ki nam omejuje gibanje.

Trditev je neutemeljena. Slovenski mediji, ki so poročali o tem, niso navedli omejitev študij, na katere so opozorili avtorji, to je, da niso mogli izključiti možnosti, da je lahko denimo bolezen vzrok tako za manjše število opravljenih korakov kot za povečano tveganje za smrt.

Potovanje skozi čas

Vir: raskrinkavanje.rs

Na TikToku je profil, ki deli »misterije«, delil sliko avstrijskega slikarja Ferdinanda Georga Waldmullerja iz 19. stoletja. Na njej je deklica v naravi, ki v rokah drži oglat črno-bel predmet, podoben pametnemu telefonu.

Uporabniki so to v prepričanju, da gre za telefon, razumeli kot dokaz o obstoju potovanja skozi čas.

Toda povečava dela slike s predmetom pokaže, da gre za knjižico s temno platnico in belimi stranmi. Glede na to, da z dekličinih rok visi molitvena verižica s križem, je logično sklepati, da v resnici drži molitvenik in ne telefona.

Slika je dober primer, kako je razumevanje lahko močno odvisno od konteksta opazovalca. V 19. stoletju bi verjetno vsi na sliki videli molitvenik, danes pa telefon.

Naj se vrti brez stresa

Vir: admhub.eu

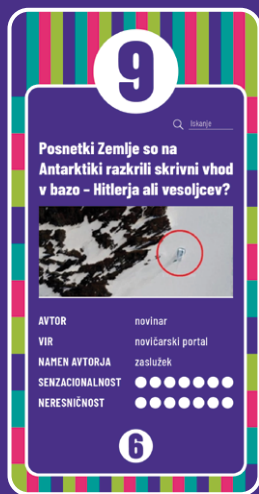

Optične iluzije pretentajo naš vid, da določeno stvar vidimo drugače, kot je v resnici. Na družbenih omrežjih je zaokrožila fotografija, ki naj bi napovedala raven stresa, s katerim se soočamo. Fotografija prikazuje kroglo, podobno nogometni žogi, ki se naj bi vrtela okrog stebra kot na vrtiljaku. Če se nam zdi, da se predmeti na fotografiji vrtijo hitro, naj bi bili izpostavljeni stresu.

Fotografija je delo ukrajinskega grafičnega oblikovalca in naj bi nastala na podlagi raziskovanja japonskega profesorja psihologije, ki pojasnjuje optične iluzije. A kot je dejal japonski profesor, je povezava fotografije in stresa lažna ter neutemeljena. Po spletu kroži več iluzij, ki naj bi pojasnile našo osebnost ali raven stresa, a za to ni znanstvenih dokazov, je dejal profesor.

Japonski profesor je pojasnil še, da se iluzija gibanja kroglice v krogu vrtiljaka ustvari zaradi temnih in svetlih odtenkov vijolične, ujetih v zlatorumeno satovje. Bolj očitne razlike v odtenkih vijolične naše oko zazna hitreje kot manj očitne razlike v odtenkih.

Skrivna vrata Antarktike

Vir: raskrinkavanje.rs

»Kaj je to?! Fotografija z Antarktike se je razširila na spletu – je to vhod v skrivno bazo in čigavo?! Hitlerjevo, od vesoljcev ali koga tretjega.« To je senzacionalni naslov članka novičarskega portala, kjer so poročali o skrivnostnih vratih na Antarktiki. Vidna naj bi bila na posnetku zaslona aplikacije Google Zemlja, ki nam omogoča obisk krajev prek spleta. Vir informacije je objava na omrežju Reddit, kjer lahko kdorkoli anonimno objavi katerokoli, tudi lažno, informacijo.

Googlovo spletno orodje za oceno dimenzij stavb je pokazalo, da so »vrata« široka 33 metrov in višja od 70 metrov – precej velika za prostor, ki bi ga želeli skriti. Lokacija oziroma koordinate domnevnih vrat so razkrile, da se je v okolici »vrat« nahajalo na stotine podobnih oblik. »Vrata« so v resnici veliki kamni ali led, prekrti s snegom.

Mediji si zaradi zasluzka želijo, da čim več ljudi obiše njihovo spletno stran. Zato včasih objavijo tudi lažne informacije in jim dodajo naslov, ki nas zavede in pritegne k branju vsebine, ki nas ne nauči nič uporabnega.

Strašljiva, a resnična študija

Vir: /

Skupina več kot 40 znanstvenikov je v ugledni znanstveni reviji Lancet Planetary Health objavila študijo o številu umrlih zaradi neoptimalnih temperatur okolja.

Na podlagi kompleksne analize podatkov o temperaturah ozračja in številu umrlih v različnih državah in v različnih obdobjih med leti 2 tisoč in 2019 so ugotovili, da je v teh letih na vsakih 100 tisoč prebivalcev zaradi temperatur v povprečju umrlo 74 ljudi na leto.

Čeprav gre za strašno informacijo, ki se morda zdi neverjetna, je vredna zaupanja.

Na to nakazuje jasnost in transparentnost, s katero so raziskovalci pojasnili metode svoje raziskave, vire uporabljenih podatkov, pa tudi resnicoljubno opozorili na omejitve študije.

Poleg tega študije, objavljene v cenjenih znanstvenih revijah, pred objavo preverijo in komentirajo uredniki ter drugi strokovnjaki, ki avtorjem po potrebi podajo komentarje, avtorji pa morajo skladno z njimi izboljšati študijo.

Goreči avto

Vir: [razkrinkavanje.si](https://www.razkrinkavanje.si)

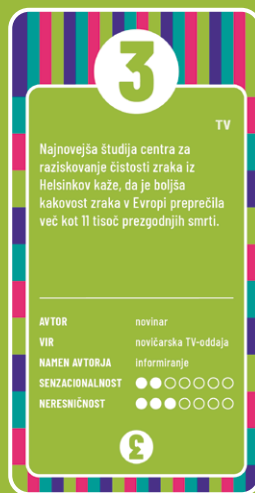
Državljan je na Facebooku objavil posnetek gorečega avtomobila s pripisom: »V petek 23. 8. 2024 je zagorel električni avto na Cesti na Ključ v Ljubljani«.

Objavo si je ogledalo več kot 250 tisoč uporabnikov, delilo pa več kot 380. Mnogi so se jezili, da so električni avtomobili nevarni in da nam jih skuša politika vsiliti.

Gasilska brigada Ljubljana je pojasnila, da so res posredovali pri požaru vozila, vendar je šlo za vozilo z motorjem z notranjim zgorevanjem in ne na elektriko. To so potrdili tudi na policiji.

Drži, da je 23. avgusta v Ljubljani zagorel avtomobil, a ta ni bil električni, zato je trditve neutemeljena.

Čistejši zrak

Vir: [razkrinkavanje.si](https://www.razkrinkavanje.si)

Leta 2020 so v informativni TV-oddaji poročali o študiji čistosti zraka, ki kaže, da je boljša kakovost zraka v Evropi preprečila več kot 11 tisoč prezgodnjih smrti.

Raziskovalci so na podlagi 30-dnevnega merjenja kakovosti zraka ugotovili, da se je koncentracija delcev ogljikovega dioksida v primerjavi z istim obdobjem v letu pred koronavirusom znižala za 37 odstotkov, koncentracija delcev PM10 pa za 12 odstotkov. Pojasnili so, da so za oceno števila preprečenih smrti uporabili poročila o ekonomskih posledicah onesnaženosti zraka zaradi fosilnih goriv, nato pa glede na ocene poročil sklepali o preprečenih smrtih.

»Natančno število zmanjšanja smrti bo zaradi kroničnih vplivov onesnaženega zraka na zdravje opazno šele čez nekaj let,« je pojasnil eden od avtorjev. Tako ne morejo natančno oceniti, v kolikšnem obdobju bo umrlo 11 tisoč ljudi manj. Dodal je, da ima pri tem pomembno vlogo tudi spremenjen način življenja v času novega koronavirusa, saj so bili Evropejci zaradi omejitve gibanja manj izpostavljeni onesnaženemu zraku.

Trditev delno drži.

Čista Slovenija

Vir: razkrinkavanje.si

Slovenija je bila razglášena za najčistejšo državo na svetu, je leta 2024 na Facebooku brez navedenega vira trdila anonimna stran. Slovenijo je za najbolj čisto državo na svetu označilo tudi več bosanskih in srbskih medijev. Med letoma 2018 in 2023 so poročali, da je mednarodna organizacija Green Destinations leta 2016 Sloveniji kot prvi državi na svetu podelila oceno »zelena država«.

Organizacija je pojasnila, da so oceno »zelena država« leta 2016 res podelili, a je veljala le dve leti, torej do leta 2018. Sloveniji je niso podelili zato, ker bi bila najbolj čista država, ampak ker je bila takrat država z najbolj trajnostnim turizmom.

Čistost okolja v 180 državah sicer merijo univerzi Yale in Columbia ter svetovni gospodarski forum. Slovenija je bila po njihovih merilih leta 2022 na sedmem mestu.

Trditev, da je bila Slovenija razglášena za najčistejšo državo na svetu, ne drži. Mediji bi morali informacijo o tem, kaj pomeni ocena zelena država, preveriti pri organizaciji, ki jo je podelila, in si pomena ne bi smeli razlagati po svoje.

Je toča samo iz vode?

Vir: razkrinkavanje.si

Uporabnica Facebooka je objavila fotografijo izjemno velike toče, ki je padla v Italiji. Nesla jo je v laboratorij, kjer so ugotovili, da je sestavljena iz aluminija, barija in stroncija, za zdravje zelo nevarnih elementov. Toča bi morala biti le iz vode, je trdila.

Italijanski urad za meteorologijo ni imel rezultatov sestave toče iz objave Facebook uporabnice. Slovenska agencija za okolje je pojasnila, da 99,9 odstotka padavin sestavlja voda. Ker pa je zemeljska skorja sestavljena iz silicija, aluminija in železa, v padavinah najdemo tudi te elemente. Prav tako so del padavin tudi težke kovine (aluminij, barij in stroncij), ki so v okolju prisotne naravno, pa tudi zaradi izpustov iz industrije ali prometa.

Avtorica ni navedla vira, da je toča sestavljena iz aluminija, barija in stroncija. Napačno je pojasnila prisotnost naštetih kovin, saj bi po njenem mnenju točo morala sestavljati le voda. Svoje ugotovitve je predstavila kot znanstveno odkritje. Ker pa v znanosti ni virov, ki bi njeno trditev podprli, to imenujemo psevdoznanost.

Izmišljene vremenske vraže

6

Polarni sij obarva nebo - zima huda bo

Polarni sij in visoka aktivnost sonca napovedujeta ostro in hladno zimo, je za novičarski portal dejal meteorolog.

AVTOR: novinar
VIR: tabloidni medij
NAMEN AVTORJA: informiranje

SENZACIONALNOST: ●●●○○○
NERESNIČNOST: ●●●●○○

9

Vir: raskrinkavanje.rs

V Srbiji so novembra 2023 lahko na nebu opazovali polarni sij – svetlobni pojav, ki ga v obliki pasov in zaves največkrat v zeleni, modri, rdeči ali vijolični barvi povezujemo z Islandijo ter severnim in južnim polom Zemlje.

Ker polarni sij v Srbiji ni pogost, so si nekateri poskusili pojasniti, zakaj ga je bilo mogoče videti in kaj bi lahko pomenil. V enem od srbskih medijev so poročali, da bo zato, ker je nad Srbijo »gorelo nebo«, močna zima s temperaturami do $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$. Kot vir trditve so navedli meteorologa, ki je povzel enega od kolegov, ki se z meteorologijo ukvarja ljubiteljsko. Nihče od njiju ni navedel strokovnega vira, ki bi podprl njuno trditve.

Polarni sij ne vpliva na vremenske razmere, niti jih ne napoveduje, je pojasnil srbski profesor na Inštitutu za meteorologijo Fakultete za fiziko, pritrčila mu je tudi astrofizikarka in profesorica na katedri za jedrsko fiziko na Fakulteti za naravoslovje in matematiko v Novem Sadu.

Ker ni znanstvenih dokazov, da bi polarni sij napovedal hladno zimo, je objava psevdoznanost.

Avtomobilisti aktivisti

7

Gober Voznik

Raziskava je pokazala, da električni avtomobili izpuščajo več emisij CO₂, kot avti z motorjem na notranje izgorevanje.

AVTOR: direktor podjetja Avto
VIR: Facebook
NAMEN AVTORJA: zaslužek

SENZACIONALNOST: ●●○○○○
NERESNIČNOST: ●●●●○○

4

Vir: admohub.eu

Direktor podjetja, ki proizvaja avtomobile na notranje zgorevanje, je na svojem Facebooku trdil, da po ugotovitvah raziskave električni avtomobili izpuščajo več emisij CO₂ in so torej slabši za okolje kot »običajni« avtomobili.

Toda omenjena raziskava sploh ni raziskovala izpustov CO₂, pač pa delce, ki jih zaradi obrabe puščajo avtomobilске gume. Ugotovili so, da ob enaki vožnji gume električnih avtomobilov pustijo več takih delcev, saj so zaradi težke baterije tovrstni avtomobili težji od običajnih.

Vodja organizacije, ki je izvedla raziskavo, je pojasnil, da so njihovo študijo narobe interpretirali. »Problem obrabe gum je področje, kjer so potrebne izboljšave in ne argument proti elektrifikaciji,« je dejal.

Dobro se je zavedati, da skoraj na vseh področjih obstajajo finančni interesi za nasprotovanje novejšim tehnologijam. Nekateri predstavniki »klasične« avtomobilске industrije včasih širijo neresnice ali iz konteksta vzete informacije o električnih avtomobilih v upanju, da jim ti ne bi odvzeli zaslužka.

Kis v solato, ne po asfaltu

Vir: razkrinkavanje.si

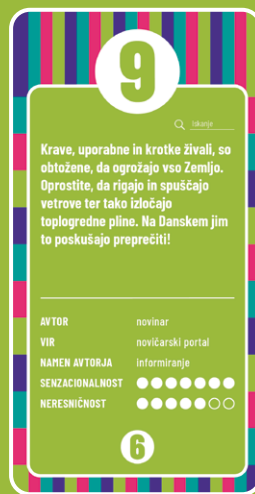

Uporabnica Facebooka je trdila, da letala na nebu puščajo bele črte, s katerimi naj bi izpuščala snovi, ki ob stiku z vodo povzročajo »kemično zapraševanje« ali »chemtrailse«. To je razlog za ekstremne vremenske pojave – sušo, neurja ali točo. Uporabnica je trdila še, da se proti temu lahko borimo, če polivamo kis po vročem asfaltu. Kis bo izpuhtel v ozračje in zaradi kemijske reakcije izničil škodljive snovi. Vira trditev ni navedla.

Bele sledi oziroma oblaki za letali nastanejo, ko se združita vodna para zgorevanja letalskega motorja in vodna para okoliškega zraka. Če ob združitvi presežeta določeno težo, se kapljice spremenijo v oblak, je pojasnil profesor z ljubljanske fakultete za fiziko. Profesorica z ljubljanske fakultete za kemijo pa je dejala, da so molekule kisline v kislu težje od molekul kisika in dušika, ki sestavljata zrak, zato kis ob izhlapevanju ne potuje v ozračje, ampak ostane pri tleh.

Trditev uporabnice ni znanstveno utemeljena. Objave na družbenih omrežjih preverimo pri več različnih virih, preden jih delimo.

Govedo izpušča plin

Vir: raskrinkavanje.rs

Kmetijstvo naj bi po oceni organizacije združenih narodov za prehrano in kmetijstvo prispevalo k onesnaževanju z večjimi količinami toplogrednih plinov – ogljikovega dioksida in metana. Plini se lahko izpuščajo med pridelavo hrane in z živalskimi iztrebki.

Srbski novičarski portal, ki objavlja pogosto netočne zanimivosti, pa je poročal: »Krave, uporabne in krotke živali, so obtožene, da ogrožajo vso Zemljo. Oprostite, da rigajo in spuščajo vetrove ter tako izločajo toplogredne pline. Na Danskem jim to poskušajo preprečiti!«

Poročali so, da je Danska sprejela dokument, v katerem predvideva obdavčitev živinorejcev zaradi izpustov toplogrednih plinov. Prizadevali si bodo drugače uporabljati iztrebke goveda, zasaditi več dreves, spremeniti uporabo gnojil in dodatkov v prehrani živine, ki zmanjšujejo izpuste metana. Dokument ne namerava zmanjšati števila krav na Danskem, niti jim prepovedati »rigati in izpuščati pline«.

Portal je z naslovom, polnim negativnih čustev, manipuliral in napačno predstavil dokument, ki so ga sprejeli na Danskem.

INTERAKTIVNA DELAVNICA

o kritičnem razmišljanju in prepoznavanju dezinformacij

Komplet kart FulFejk omogoča izvedbo učnih ur, delavnic in drugih interaktivnih učnih vsebin, ki otrokom/mladim omogočijo vpogled v svet dezinformacij, predvsem pa jih učijo osnov kritičnega mišljenja. Za učitelje, profesorje, knjižničarje, mladinske delavce in vse ostale, ki bi želeli uporabiti FulFejk karte pri svojem delu, smo razvili učne vsebine in podporna gradiva. Skenirajte ali kliknite QR kodo in vstopite v FulFejk izobraževalni svet.

Učne vsebine so primerne za otroke starejše od 12 let.

VIRI

RESNICA ALI FULFEJK

Kako v poplavi novic prepoznati resnico?

Bennett, W. L. in Livingston, S. (2020). A brief history of the disinformation age: Information wars and the decline of institutional authority. W. L. Bennett (ur.), *The Disinformation Age* (str. 3–40) Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108914628>

Dixon, T., Weeks, K., & Smith, M. (2019). Media Constructions of Culture, Race, and Ethnicity. *Oxford Research Encyclopedia of Communication*. Retrieved 23 Jul. 2024, from <https://oxfordre.com/communication/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-502>

Ecker, U. K. H., Lewandowsky, S., Chang, E. P., & Pillai, R. (2014). The effects of subtle misinformation in news headlines. *Journal of Experimental Psychology: Applied*, 20(4), 323–335. <https://doi.org/10.1037/xap0000028>

Gelfert, A. (2018). Fake News: A definition. *Informal Logic*, 38(1), str. 84–117. <https://doi.org/10.22329/il.v38i1.5068>

Harsin, J. (2018a). A critical guide to fake news: from comedy to tragedy. *Pouvoirs*, 164, str. 99–119. <https://doi.org/10.3917/pouv.164.0099>

Jung, A.-K., Stieglitz, S., Kissmer, T., Mirbabaie, M., & Kroll, T. (2022). Click me...! The influence of clickbait on user engagement in social media and the role of digital nudging. *PLoS ONE*, 17(6), e0266743. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0266743>

Kuo, R. in Marwick, A. (2021). Critical disinformation studies: History, power, and politics. *Harvard Kennedy School Misinformation Review*, 2(4). <https://doi.org/10.37016/mr-2020-76>

McCombs, M. E., & Shaw, D. L. (2020). The Agenda-Setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly*, 36(2), 176–187.

Pariser, E. (2012). *The filter bubble: How the new personalized web is changing what we read and how we think*. Penguin Books.

Patterson, T. (2001). *Doing well and doing good: How soft news and critical journalism are shrinking the news audience and weakening democracy—and what news outlets can do about it*. The Joan Shorenstein Center on the Press, Politics and Public Policy, Harvard University.

Peters, C. (2014). The daily you: How the new advertising industry is defining your identity and your worth. *New Media & Society*, 16(6), 1034–1036. <https://doi.org/10.1177/1461444814535723>

UNESCO. (2013). *Media and information literacy: Policy and strategy guidelines*. UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000225606>

SLAVNI

1-Papež z mavrično zastavo

Raskirkavanje. 2023. Fotografije pape ogrnutog zastavom duginih boja su veštački generisane. Dostopno prek: <https://raskrikavanje.rs/page.php?id=Fotografije-pape-ogrnutog-zastavom-duginih-boja-su-vestacki-generisane-1188>

2-Otvoritev olimpijskih iger

Adria Digital Media Observatory. 2024. Nakon optužbi za svetogrđe šire se netočne tvrdnje o ceremoniji otvaranja OI u Parizu. Dostopno prek: <https://admohub.eu/hr/media/afp/factchecks/nakon-optuzbi-za-svetogr-e-sire-se-netocne-tvrdnje-o-ceremoniji-otvaranja-oi-u-parizu/>

2-Zadnja večerja

Britannica. 2024. Last Supper. Dostopno prek: <https://www.britannica.com/topic/Last-Supper-fresco-by-Leonardo-da-Vinci>

2-Slika Praznik bogov

Magnin. 2024. The Feast of the Gods. Dostopno prek: <https://musee-magnin.fr/en/node/19>

3-Majica Taylor Swift

Adria Digital Media Observatory. 2024. Fotografija Taylor Swift u majici protiv Trumpa je manipulirana. Dostopno prek: <https://admohub.eu/hr/media/afp/factchecks/fotografija-taylor-swift-u-majici-protiv-trumpa-je-manipulirana/>

3-Digitalno spremenjena fotografija Taylor Swift

Perma.cc. 2024. Nope - no more Trump t-shirt. Dostopno prek: <https://perma.cc/CT32-W7FD?type=image>

3-Taylor Swift portret iz gala pireditve

FilmMagic. 2019. Taylor Swift attends the 2019 Time 100 Gala. Dostopno prek: <http://www.filmmagic.com/photos/Taylor-Swift-attends-the-2019-Time-100-Gala-at-Frederick-P-Rose-Hall/1138982941?r=1138985083,1138985084,1138985082,1138985076,1138985068,1138984633,1138985085,1138985086,1138985087,1138985074,1138985071,1138985069,1138983175,1138982941,1138985090,1138985075,1138985077,1138985073,1138985072,1138985079,1138985078,1138985070&st=Search>

3-Majica Kamala Harris

Perma.cc. 2024. Nope - no more Trump t-shirt. Dostopno prek: <https://perma.cc/E57Z-H5GD>

3-Majica Hillary Clinton

Perma.cc. 2024. Nope - no more Trump t-shirt. Dostopno prek: <https://perma.cc/ZW2R-29C6>

4-Simpsonovi niso vedeževalci

Oštro. 2020. Simpsonovi niso napovedali koronavirusa. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/simpsonovi-niso-napovedali-koronavirusa>

5-Jan Plestenjak in denarci

Oštro. 2023. Jan Plestenjak ni promoviral trgovanja s kriptovalutami. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/jan-plestenjak-ni-promoviral-trgovanja-s-kriptovalutami?rq=plestenjak>

5-Lažni oglasi in novice

Varni na internetu. Investicijske prevare s kriptovalutami. Dostopno prek: <https://www.varninainternetu.si/ne-nasedajte-obljubam-o-bajnih-zasluzkih-na-kripto-trgovalnih-plattformah/>

6-Izvor bolezni Kate Middleton

Adria Digital Media Observatory. 2024. Objave netočno povezuje cjepivo protiv COVID-a 19 s rakom nakon što je Kate Middleton откриla da je dijagnosticirana. Dostopno prek: <https://admohub.eu/hr/media/afp/factchecks/objave-netocno-povezuje-cjepivo-protiv-covid-a-19-s-rakom-nakon-sto-je-kate-middleton-otkrila-da-je-dijagnosticirana/>

7-Zmontirani nogometni navijači

Adria Digital Media Observatory. 2024.Video i slike s utakmice Rumunjska-Ukrajina na EURO 2024 su montirani. Dostopno prek: <https://admohub.eu/hr/media/afp/factchecks/video-i-slike-s-utakmice-rumunjska-ukrajina-na-euro-2024-su-montirani/>

8-Barbiejin izmišljen zemljevid

Adria Digital Media Observatory. 2023. Zbog izmijenjene snimke iz filma Barbie šire se netačne glasine o zabrani u Srbiji. Dostopno prek: <https://admohub.eu/hr/media/afp/factchecks/zbog-izmijenjene-snimke-iz-filma-barbie-sire-se-netacne-glasine-o-zabrani-u-srbiji/>

9-Dončićovo sporočilo

Večer. 2024. Dončić za Palestino. Dostopno prek: <https://vecer.com/v-soboto/sesti-dan-doncic-za-palestino-pornic-s-taylor-swift-in-druge-resnice-s-farme-trolov-10354026>

9-Dončićovo sporočilo - list s številko 73

NBA. 2024. Luka Dončić scores Mavs-record 73 points, tied for 4th in NBA history. Dostopno prek: <https://www.nba.com/news/lu-ka-doncic-mavericks-record-73-points>

PREDSODKI

1-Kočevski tatovi niso nekaznovani

Oštro. 2024. Ni res, da tatovi v Kočevju niso kaznovani. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/ni-res-da-tatovi-v-kocevju-niso-kaznovani>

2-Albanska zastava v šoli

Oštro. 2024. Fotografija temnopoltih najstnikov z albansko zastavo ni iz Kranja. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/fotografija-temnopoltih-najstnikov-z-albansko-zastavo-ni-iz-kranja?rq=kranj>

3-Učiteljice s hidžabi

Raskrinkavanje. 2020. Natavnice nose »hidžabe« zbog dece migranata? Dostopno prek: <https://www.raskrikavanje.rs/page.php?id=Nastavnice-nose-hidzabe-zbog-dece-migranata-671>

4-Migranti niso zanetili požara

Oštro. 2020. Požara pri Grosuplju niso zanetili migranti. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/pozara-pri-grosuplju-niso-zanetili-migranti>

5-Mladostniki: PIL na pomoč!

Oštro. 2020. PIL ni agresivno širil vrednot LGBTQ. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/pil-ni-agresivno-siril-vrednot-lgbt>

6-Kazalec, usmerjen v nebo

Raskrinkavanje. 2024. Muslimani često podižu kažiprst u namazu – tabloidima to predstavlja teroristički simbol. Dostopno prek: <https://www.raskrikavanje.rs/page.php?id=Muslimani-cesto-podizu-kaziprst-u-namazu-%E2%80%93-tabloidima-to-predstavlja-teroristicki-simbol-1378>

7-Star posnetek pretepa

Oštro. 2024. Na posnetku s Kongresnega trga se niso pretepali migranti. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/na-posnetku-s-kongresnega-trga-se-niso-pretepali-migranti>

7-Novinarska preiskava

Oštro. 2024. Dezinformacije od SOS do SDS. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/zgodbe/dezinformacije-od-sos-do-sds>

8-Številke splavale po vodi

Oštro. 2022. V zadnjih 70 letih v Sloveniji ni bilo več kot 700 tisoč splavov. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/v-zadnjih-70-letih-v-sloveniji-ni-bilo-vec-kot-700-tisoc-splavov?rq=splav>

9-Predsodki taksistov

Oštro. 2019. Taksista sta zavrnila potnike zaradi barve kože. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/taksisti-so-zavrnilo-prevoz-sorodnikov-preminulih-prebeznikov>

ZNANOST

1-Na zemlji ni 5 % Nezemljanov

Oštro. 2023. Izvor krvnih skupin je znanstveno dokazan. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/izvor-krvnih-skupin-je-znanstveno-dokazan>

2-Prevara z zvočniki

Oštro. 2024. Big Bang ne prodaja zvočnikov za tri evre. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/big-bang-ne-prodaja-zvocnikov-za-tri-evre>

3-Je raka ustvaril človek?

Oštro. 2024. Znanstveniki niso odkrili, da je raka ustvaril človek. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/znanstveniki-niso-odkrili-da-je-raka-ustvaril-clovek>

3-Kritika študije

Faltas, B. 2011. Cancer is an ancient disease: the case for better palaeoepidemiological and molecular studies. Dostopno prek: <https://www.nature.com/articles/nrc2914-c1>

4-Hišni murni na krožnikih

Oštro. 2023. Drži, evropska komisija omogočila prodajo prahu iz hišnih murnov. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/drzi-evropska-komisija-omogocila-prodajo-prahu-iz-hisnih-murnov>

5-Žaba ni znanilka herbicida

Adria Digital Media Observatory. 2023. Logotip zelene žabe ne znači da prehrambeni proizvod sadrži herbicid atrazin. Dostopno prek: <https://admohub.eu/hr/media/afp/factchecks/logotip-zelene-zabe-ne-znaci-da-prehrambeni-proizvod-sadrzi-herbicid-atrazin/>

6-4000 korakov daljša življenje?

Oštro. 2023. Študija ni dokazala, da 4000 korakov na dan prepreči predčasno smrt. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/studija-ni-dokazala-da-4000-korakov-na-dan-prepreci-predcasno-smrt>

7-Potovanje skozi čas

Raskrinkavanje. 2023. TikTok teorije zavere o putovanju kroz vreme: Hipster iz 1941. i devojka iz 19. veka sa mobilnim telefonom. Dostopno prek: <https://raskrinkavanje.rs/page.php?id=TikTok-teorije-zavere-o-putovanju-kroz-vreme-Hipster-iz-1941-i-devojka-iz-19--veka-sa-mobilnim-telefonom--1185>

8-Naj se vrti brez stresa

Adria Digital Media Observatory. 2023. Optička iluzija ne otkriva ništa o razini stresa. Dostopno prek: <https://admohub.eu/hr/media/afp/factchecks/opticka-iluzija-ne-otkriva-nista-o-razini-stresa/>

9-Skrivna vrata Antarktike

Raskrinkavanje. 2024. Ne, na satelitskom snimku Antaktika se ne vide misteriozna vrata. Dostopno prek: <https://raskrinkavanje.rs/page.php?id=Ne-na-satelitskom-snimku-Antaktika-se-ne-vide-misteriozna-vrata-1308>

OKOLJE

1-Strašljiva, a resnična študija

Ni vira

2-Goreći avto

Oštro. 2024. V Ljubljani ni zagorel električni avtomobil. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/v-ljubljani-ni-zagorel-elektricni-avtomobil>

3-Čistejši zrak

Oštro. 2020. Zaradi pandemije boljši zrak, ni pa jasno, koliko smrti je to preprečilo. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/zaradi-pandemije-boljsi-zrak-ni-pa-jasno-koliko-smrti-je-to-preprecilo>

4-Čista Slovenija

Oštro. 2024. Slovenija ni najčistejša država na svetu. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/slovenija-ni-najcistejsa-drzava-na-svetu>

5-Je toča samo iz vode?

Oštro. 2023. Toča ni sestavljena samo iz vode. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/toca-ni-sestavljena-samo-iz-vode>

6- Izmišljene vremenske vraže

Raskrinkavanje. 2023. Polarna svetlost ne najavljuje oštru zimu. Dostopno prek: <https://www.raskrinkavanje.rs/page.php?id=Polar-na-svetlost-ne-najavljuje-ostru-zimu-1233>

7-Avtomobilisti aktivisti

Adria Digital Media Observatory. 2024. Izvještaj nije zaključio da EV zagađuju više nego automobili na benzin. Dostopno prek: <https://admohub.eu/hr/media/afp/factchecks/izvjestaj-nije-zakljucio-da-ev-zaga-uju-vise-nego-automobili-na-benzin/>

8-Kis v solato, ne po asfaltu

Oštro. 2022. Kis ne izniči »kemičnega zapraševanja«. Dostopno prek: <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/kis-ne-iznici-kemicnega-zaprashavanja?rq=ozra%C4%8Dje>

9-Govedo izpušča plin

Raskrinkavanje. 2024. Alo traži »pravdu za goveda u Danskoj«, tvrdi da im se brani da podriguju. Dostopno prek: <https://raskrinkavanje.rs/page.php?id=Alo-trazi-pravdu-za-goveda-u-Danskoj-tvr-di-da-im-se-brani-da-podriguju-1358>

piNa

oštro

OSREDNJA
KNJIŽNICA
SREČKA VILHARJA KOPER

BIBLIOTECA
CENTRALE
SREČKO VILHAR ČAPODSTRIA

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO

Projekt Razkrivamo dezinformacije – Krepitev sposobnosti otrok za prepoznavanje dezinformacij, sofinancira Ministrstvo za kulturo.